

*Hoe Fort[un]atus buytens wetens van sijnen vader oft moeder
met eenen grave van Vlaenderen reysde.*¹

[2]

Als sy nu te Venegien gecomen waren, so hadde de grave te voren alle de heerlijkheyt² te Venegien gesien, also dat hy geenen lust en hadde langer daer te blijven, [m]aer³ alle zijn verlangen was na⁴ zijn landt ende na zijn goede vrienden, want hy was van sinne, in dien dat hem Godt ghel[u]ck⁵ gawe dat hi mocht vanden Heyligen Lande wederom thuyt comen, dat hy te houwelijc nemen soude eens hertogen van Cleeven dochter, die seer schoone ende jonc was.⁶ Thouwelijck was ghesloten tot zijn wedercomste, ende hier om had hy te meer verlangens om haest wederom thuyt te zijn.⁷ Aldus so versach hy hem van peerden.⁸ Hy maecte hem gereet ende cocht ooc te Venegien schoon juweelen⁹ van fluweel ende van goude, ende voorts wat tot een costelijcke bruyloft toe behoort.¹⁰ Ende hoewel dat hy veel knechten hadde, soo en conste haerder geen nochtans Italiaens¹¹ dan Fortunatus, ende hy was oock seer geschickt

1. Wie Fortunatus / on wissen Vater vnnnd Muter / mit einem Grauen in Flandern Schiffte.

2. alle de heerlijkheyt: alle bezienswaardigheden

3. Verdussen 1610: waer

4. na: naar

5. Verdussen 1610: gheluck

6. UND als sie gen Venedig kame / hette der Graue vor all herrligkeit zu Venedig gesehen / darumb jn nit mehr viel luste / lenger da zu bleiben / sein begierd stund wider zu seinem Land / vnd zu seinen guten Freunden / denn er auch des willens war / so jhm Gott [5r] vom heiligen Land wider heim huff / wolt er ein Gmahel nemen / eins Hertzogen Tochter von Cleue / die gar schoen / jung /

7. vnd auch alle ding abgeredt / biß auff sein widerkomen. Darumb er dester mehr begierd het / bald wider zu Land /

8. vnd ließ jm Pferd kauffen / — Om vandaar de reis over land voort te zetten.

9. juweelen: kostbaarheden

10. ruet sich zu / er kaufft auch zu Venedig schoene Kleinat / von Sammat vnd von Gold / vnd sonst was zu einer kostlichen Hochzeit gehoert /

11. Het eiland Cyprus maakte sinds 1473 deel uit van de Republiek Venetië.

om int coop[e]n¹² te spreken,¹³ dwelck den grave seer aengenaem was, ende creech hem lief.¹⁴

Dit merckte Fortunatus ende dede hoe langer hoe meerder neersticheyt¹⁵ om zijnen heere te dienen.¹⁶ Hy was altijd de leste ende des morgens deerste by hem, dwelck die heere ooc wel merckte.¹⁷

Als nu die grave veel peerden ghecocht hadde, daer onder dat sommige schelmen¹⁸ waren – alsoot gemeynlijk gebeurt so waer veel p[e]erde[n]¹⁹ tsamen staen, dat daer schelmen onder zijn – ende datmen die alle voor den grave thoochde,²⁰ soo deylde hy die onder zijn die-[A4v]naers ende gaf Fort[u]nato²¹ een vanden besten.²² Dit sagen de ander knechten met quaden oogen aen ende begonsten alle den haet op hem te krijgen, en[de] deen seijde totten anderen: “Siet hier, de duyvel heeft ons met den Itali[a]en²³ beschetten!”²⁴

12. Verdussen 1610: coop[]n

13. int coopen te spreken: onderhandelen over de prijs, loven en bieden

14. wiewol er viel knecht hette / so kund doch keiner Welsch / denn Fortunatus / vnd der ware auch gar geschickt zu dem kauffen zu reden. Darab der Graue ein groß wolgefallen het / ihn lieb gewan /

15. neersticheyt: zijn best

16. das merckt Fortunatus / vnd fliß sich je lenger je bas / seinem Herrn zu dienen /

17. er war allweg der letste / vnd am morgen der erst bey jm / das merckt der Herr /

18. schelmen: zieke paarden — zie *MNW* s.v. SCHELMICH

19. Verdussen 1610: p[]erdeu

20. thoochde: liet zien

21. Verdussen 1610: Fornnato

22. vnd als man nu dem Grauen viel Roß kaufft het / darunder etlich Schelmen waren (wie denn gwonlich ist / wo viel Roß bey einander stehn das schelmen darunder seind) die musst man dem Grauen alle mustern / vnnd theilet sie vnder seine Diener / gab Fortunato eines bey dem besten /

23. Verdussen 1610: Italien — De afgunstige dienaren van de graaf denken dat Fortunatus een Italiaan is, omdat hij Italiaans kan spreken.

24. das ward die andern Knechte verdriessen / vnd fiengen gleich an jhn zu hassen / vnd sagt einer zu dem andern / sehet an / hat vns der Teuffel mit dem Walhen beschissen / — De duivel en stront vormen een vaste combinatie in het middeleeuwse denken.

Des niettemin sy moesten hem met sijnen heere laten reyden, ende niemant en dorste hem by den grave verachten²⁵ oft onweert maken.²⁶

Ende aldus quam de grave met voorspoet tot sijnen lande ende wert eerlijc ontfangen van allen sijnen volcke, want sy hadden hem seer lief, ende hy was ooc een goet, deuchdelijc grave, die sijn ondersaten²⁷ ooc lief hadde.²⁸ Ende als hi nu te lande gecomen was, doen quamen die ondersaten ende zijne goede vrienden ende ontfingen hem seer blijdelijc ende danckten Godt dat hy so saligen²⁹ reyse volbracht hadde.³⁰ Nae desen begonsten si met hem te spreken vanden houwelijck also dat te voren gesloten was.³¹ Dit behaechde hem wel, ende hy bat ende begeerde datmen die sake voleynden soude, dwelc corts daer nae geschiede, ende des hertogen van Cleven³² dochter wert hem te houwelijc gegeven.³³

Doen wert daer een groote, costelijcke bruijloft gehouden, daer veel princen ende heeren ter eeren quamen.³⁴ Daer werden

25. verachten: belasteren, beschuldigen

26. nit dester minder mussten sie jn mit seinem Herrn reiten lan / vnd dorfft jn keiner gegen dem Grauen versagen / oder verunglimpfen /

27. ondersaten: onderdanen

28. vnnd kame der Graue also mit freuden heim / ward gar ehrlich empfangen / von allem seinem Volcke / denn sie hetten jn gar lieb / er was ein frommer Graue / [5v] der seine Vnderthanen auch lieb het.

29. saligen: gelukzalige

30. Vnd als er nu zu Landt komen was / da kamen die Vmbessen / vnd seine gute Freund / vnnd empfiengen jn gar schoen / lobten Gott / das er so ein selige Reiß volbracht het /

31. fiengen an mit jm zu reden / von der Gmahelschafft / wie denn vor dauon geredt /

32. Kleef werd in 1417 van graafschap gepromoveerd tot hertogdom. Er is geen huwelijck bekend tussen een graaf van Vlaanderen en een dochter van een hertog van Kleef.

33. das gefiel jm wol / bat vnnd begert / das man die sach vollendet / das auch in kurtzen tagen geschah / vnd ward jm des Hertzogen Tochter von Cleue vermaehelt.

34. Da ward zu gericht ein grosse vnd koestliche Hochzeit / vnnd kamen dar viel Fursten vnd Herrn.

tornoijspelen³⁵ gehouden, daer wert gesteken ende scherp gerent³⁶ ende meer ander ridderspelen gehouden voor die schone ende edele vrouwen.³⁷ En[de] hoewel dat die princen ende heeren veel edel knechten ende ander dienaers met henlieden ter bru[y]loft³⁸ ghebrocht hadden, so en was nochtans geen onder hen allen wiens dienst ende manieren den vrouwen ende mannen aengener was dan Fortunatus, ende si vraechden den grave van waer dat hem dien hoffelijcken dienaer quam.³⁹

Hy seyde dat hy tot hem ghecommen was als hy weder af quam van Jerusalem, ende seyde dat hy een goet jager was, soo dat de vogelen inde locht ende 't gedierte int wout voor hem niet seker en waren, ende boven dien dat hy ooc wel dienen coste ende iegelijc houden [n]ae⁴⁰ dat hy ware.⁴¹

Overmidts dat hem sijnen heere soo prees, wert hem veel geschoncken van princen ende heeren en[de] vande edele vrouwen.⁴²

35. tornoijspelen: het ultieme vermaak in deze aristocratische wereld

36. Er werd met lansen met scherpe punten gestoken (wat levensgevaarlijk is), iets dat men 'vroeger' deed in de belevenis van het publiek. Dit verhaal speelt zich dus in het verleden af.

37. Da ward gestochen / gethurniert / vnd scharpff gerendt / vnnd ander Ritterspil getrieben / vor den scho^enen vnd edlen Frawen / — Uit de romanliteratuur blijkt dat vrouwen en meisjes een grote belangstelling toonden voor steekspel en toernooi, dat zij bijwoonden vanaf speciaal voor hen gemaakte tribunes. Bijgestaan door herauten die de deelnemers aan hun heraldisch wapen konden identificeren, wezen zij na afloop als 'publieksjury' een winnaar aan onder de eigen ridders (die van binnen) en de bezoekers (die van buiten).

38. Verdussen 1610: bruoloft

39. Nun / wie viel die Fu^ersten vnd Herren edler knecht / oder sunst diener mit jn auff die hochzeit gebracht hetten / so was doch keiner vnder jn / des dienst vnd wesen gmeinlich Frawen vnd Mannen bas gfiel denn Fortunatus / vnd fragten den Grauen / von wanen jm der ho^efflich Diener keme /

40. Verdussen 1610: 'n' verkeerd om afgedrukt

41. Er sagt jn / wie er zu jm komen wer / auff der widerfart von Jerusalem / vnnd sagt jn / wie er so ein guter Ja^eger were / die Vo^egel in der Lufft / vnd die Thier in den Wa^elden / were keins sicher vor jm / zu dem das er sonst wol dienen / vnnd jederman halten ko^end nach dem er were /

42. Durch solches lob / so jm sein Herr gabe / ward jhm viel geschenckt / von Fu^ersten vnd Herrn / vnnd von den Edlen Frawen.